

IN GESPREK MET TWEE HEREN DOUDE VAN TROOSTWIJK

Landgoed Hofstede Sterreschans

Namens de Historische Kring Loenen hebben Riek Arink, Piet Bakker en Hilde de Haan op dinsdag 18 oktober 2011 een gesprek gevoerd met de heren mr. F.A. Doude van Troostwijk en zijn zoon ing. M.A. Doude van Troostwijk, in dit artikel verder aan te duiden als respectievelijk Senior en Junior. Het gesprek vond plaats in de werkschuur van Hofstede Sterreschans, Rijksstraatweg 7 te Nieuwersluis, waar de kachel brandde en de koffie klaar stond.

Het landgoed Hofstede Sterreschans

Senior is eigenaar van de hofstede en het omringende landgoed en geeft aan dat wij dus zijn stem vandaag wel 't meest zullen horen.

Junior neemt steeds meer taken van zijn vader over. Hij deed vroeger alleen de leuke dingen en vader mocht betalen! Inmiddels heeft hij meer inzicht in alles gekregen, niet alleen wat betreft het onderhoud van het park en de kennis van bomen en planten, maar ook van de kosten. Zijn taak is het om zonder subsidie, door goede organisatie/werkwijze, budgettering en exploitatie, het park tot in lengte van dagen te kunnen behouden. Als dit 'kostenneutraal' zou verlopen dan is een belangrijke doelstelling bereikt, maar zover is het nog lang niet.

Welke voorouder kocht Sterreschans?

Senior: in 1815 kocht voorvader Adriaan Paets van Troostwijk (1752-1837) de buitenplaats Sterreschans en van hem ben ik een nazaat (zie fragment-genealogie op pagina 41).

Junior: wij zijn enorm geïnspireerd door diens botanische kennis van planten en bomen, en door zijn parkaanleg op Sterreschans met de aanplant van een eiken omzoming.

Senior: Paets van Troostwijk was een lakenkoopman uit Amsterdam én in zijn tijd ook een zeer bekend natuur- en schei-

Kaart van de buitenplaats Sterreschans, gemaakt in 1827 door A.J. Vesters, landmeter der 1e klasse bij het Kadaster.

kundige. Op 26-jarige leeftijd publiceerde hij al over de invloed van bomen op de luchtkwaliteit. Deze kennis verkreeg hij onder andere door studie en door zijn connectie met de Utrechtse botanische tuin. Paets van Troostwijk was lid der eerste klasse van het Koninklijk Instituut van Wetenschappen, de voorloper van de huidige Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen, en lid van het Gezelschap der Hollandsche Scheikundigen. Hij was de uitvinder van het lachgas als narcosemiddel en ook de uitvinder van de basisgrondstof voor plastic (PVC). Met de ‘electriseermachine’ bewees hij dat je water met elektrische stroom kunt splitsen in waterstof en zuurstof (knaalgas) en ook weer tot water kunt laten reageren. Hij bezat in Diemen ook een eigen boerderij met hoofdzakelijk koeien.

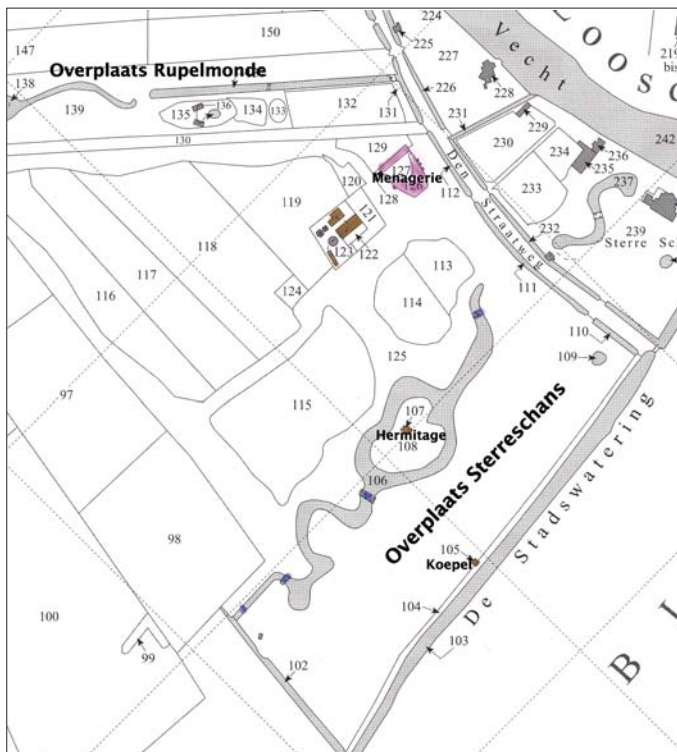
De buitenplaats

De buitenplaats is ontstaan in de 17de eeuw op de plek waar in 1673 een schans (militaire versterking) werd gebouwd ter verdediging tegen de oprukkende Fransen: de Starreschans.

In 1688 werd deze versterking geslecht. Vervolgens is op de vrijgekomen plek door David Rutgers de buitenplaats Sterreschans gebouwd.

Bij de aankoop door Paets in 1815 bestond de buitenplaats uit het landhuis (thans Rijksstraatweg 18) met park en bijgebouwen, gesitueerd aan de Vechtzijde. De buitenplaats werd doorsneden door de Straatweg, de verbinding tussen Loenen en Breukelen. Aan de westzijde van de Straatweg lag de zogenoemde overplaats met voortzetting van de parkstructuur, weilanden, water en een boerenhofstede, het huidige landgoed Hofstede Sterreschans.

Hoewel de landschappelijke aanleg van de buitenplaats al dateert uit de 18de eeuw heeft Paets, zo vertelt Senior, zeer grote invloed gehad op het uiteindelijke ontwerp zoals dat nu nog herkenbaar en aanwezig is. Waarschijnlijk is dankbaar gebruik gemaakt van voorbeelden uit het destijds zeer populaire 19de-eeuwse standaardwerk van G. van Laar ‘Magazijn van Tuin-

Sieraden’ (eerste druk van 1802, waarna nog vier herdrukken zijn verschenen). Het ontwerp van het park in de overplaats (Hofstede Sterreschans) is, volgens Senior, vermoedelijk van de beroemde tuinarchitect Jan David Zocher jr. (1791-1870) of mede door hem beïnvloed.

Kadastraal minuut-plan uit 1828 waarop verschillen van voornoemde bezienswaardigheden nog staan vermeld.

Hadden uw voorouders tuinlieden in dienst?

Senior: Ja, in de begintijd van Adriaan Paets van Troostwijk (1815) waren er zelfs acht tuinlieden. Alle werk was toen nog handwerk. Het gras werd met de zeis gemaaid. De tuinlieden waren ook betrokken bij de parkaanleg en maakten in het bos onder meer perkjes. Hoe verder van het huis af gelegen, hoe minder intensief onderhoud werd gepleegd. Later werd het aantal tuinlieden teruggebracht van acht naar drie, gezien alle kosten. In mijn jeugd heb ik zelf nog meegemaakt, dat je ‘s morgens om 6 uur de tuinlieden de zeisen hoorde ‘haren’ met een streek om het gras te maaien, dat maakte een hoog piepend geluid.

Mr F.A. Doude van Troostwijk (links) en ing. M.A. Doude van Troostwijk (rechts)

Hoe is de ligging van de hofstede en 't park?

De plek waar we dit gesprek voeren, en waarover dit interview feitelijk gaat, is de zgn. overplaats ten westen van de (Rijks-) Straatweg tussen Nieuwersluis en Breukelen: het huidige landgoed met Hofstede Sterreschans (thans Rijksstraatweg 7, Nieuwersluis).

Junior: de gebruikelijke ingang voor publiek vanaf de Rijksstraatweg, ook naar de Hofstede, ligt tussen kilometerpaal 11.7 en 11.8. Het park heeft nog een tweede ingang met toegangshek aan de zijde van het Amsterdam-Rijn-Kanaal. Het park is voor wandelend publiek (alleen op de paden) opengesteld van zonsopgang tot zonsondergang. Voertuigen kunnen alleen buiten het park worden geparkeerd, bijvoorbeeld in Nieuwersluis bij de gevangenis aan het Zandpad of bij het fietspad tussen Rijksstraatweg en het pontje over het Amsterdam-Rijn-Kanaal. Het park is 23 hectare groot, waarvan 12 hectare weiland en bijna 11 hectare park.

Sinds wanneer is de overplaats in uw bezit?

Senior: de overplaats met hofstede, waar u nu bent, is sinds 1995 mijn eigendom. Rond die tijd is de buitenplaats Sterreschans met park, tuinen, en bijgebouwen, ten oosten van de Straatweg, door de familie verkocht: thans is het perceel met de gebouwen eigendom van F. Kroymans. Het landgoed Hofstede Sterreschans, ten westen van de Straatweg, was al in 1942 samengevoegd met de overplaats van Rupelmonde. Met onze familie van die buitenplaats (van Notten-Doude van Troostwijk) heeft toen een ruiling van grond plaats gevonden, waardoor een aaneengesloten weide-areaal op ons gebied ontstond, dat vanuit de Hofstede Sterreschans werd en nog steeds wordt bewerkt. Op de overplaats van Rupelmonde bestond al een oude laan-structuur uit de 18de eeuw. Deze komt ook reeds op oude kaarten voor en de structuur is - zij het met enkele wijzigingen in latere tijd - behouden gebleven.

Geologische gelaagdheid en de loop van de Vecht

Senior: De Vecht heette in heel vroeger tijden 'de Ruige Aa'. De rivier liep vanuit de bocht bij Nieuwersluis gezien met een bocht door het bos (van o.a. het huidige Sterreschans), om het toenmalige riviereiland Breukelerwaard heen, om ten zuiden van de Breukelerwaard en voorbij Nieuwer ter Aa weer in de oude loop bij Breukelen terug te keren. Deze rivier was een forse en actieve aftakking van de Rijn. De karakteristieken van Rijnafzettingen zijn herkenbaar in de geologische gelaagdheid van de grond. Pas ná circa 450 ontstond de smallere oostelijke bedding waardoor de tegenwoordige Vecht, tussen Breukelen en Nieuwersluis, stroomt. Dit stuk heeft veel smallere oeverwallen dan de vroegere 'Ruige Aa'.

Het gebied van de overplaats Sterreschans was tussen de jaren 520 en 1505 een drassig moerasgebied met zandlagen op onregelmatige diepten. Het diepste gedeelte is de zuidkant van het parkgebied. Dit gedeelte is laag gelegen en zakt overigens nog steeds. In de 13de eeuw is hier als verbinding tussen Utrecht en Amsterdam de Stadswatering gegraven om daarmee ook

het vele water beter af te kunnen voeren. Die aanleg deed men toen gewoon; men had geen last van allerlei procedures rond het verkrijgen van vergunningen.

Meer noordelijk is het hoger met zandlagen op onregelmatige diepten. De schuur waarin wij dit gesprek voeren staat met een betonplaat op het zand. Onder de volgende schuur, op zo'n 20 meter afstand, ligt het zand al op anderhalve meter diepte en is veel zand aangevoerd om er de funderingsplaat op te kunnen storten. Het weiland hier tegenover de werkschuur is gele klei op zand. De boerderij (hofstede) staat op een grijze zeeklei-tong. Het eiland in de vijver ligt waarschijnlijk boven op een zandrug en ligt wat hoger dan de buitenrand van de vijver. Vlak daarbij zijn enkele vis-putten gegraven en daaruit kwam zand, dat gebruikt is voor het herstel van de heuvel naast de vijver.

Bij het poten van bijzondere planten en bomen in het drassige gebied ten zuiden van de vijver ondervinden we nog steeds de nadelige consequenties van de natte bodemstructuur. Het is moeilijk om daar begroeiing tot wasdom te brengen. Ook bij het werken met machines ondervinden wij daar steeds de grote verschillen binnen de bodemstructuur. Op de zuidkant zakt de machine weg in de drassige grond, maar even verderop kan zonder problemen worden gewerkt.

Aanleg van het park

In 1817 is het park nieuw aangelegd. De structuur is grotendeels zichtbaar gebleven. Het was een rechtlijnige parkstructuur met sloten. Vanuit het huis op de buitenplaats had men een doorkijk op park en bos via de zogenaamde zichtlaan, welke begint bij het tweede hekwerk langs de Rijksstraatweg. De zichtlaan is nog steeds herkenbaar.

Een buitenplaats moest óók geld opleveren. Binnen de ontworpen rechtlijnige parkstructuur werden boomgaarden met windsingels aangelegd. Men pootte er onder andere 5000 elzen die uiteindelijk verkocht konden worden om te gebruiken als heipalen in de bouw. Het moest uiteindelijk rendabel zijn, wat het echter nauwelijks was.

Ook vanuit het huis Rupelmonde had men uitzicht, hoewel de zichtlanen aldaar niet geheel recht tegenover het huis lagen. De rechte laan werd door de bewoners ook wel gebruikt als schietbaan. Deze schietbaan moest een bepaalde lengte hebben en die laan van Rupelmonde voldeed aan die voorwaarde. Senior weet nog dat zijn familie in vroeger tijd op de zichtlaan van Rupelmonde heeft geschoten.

Langs deze zichtlaan stonden beukenbomen die omstreeks 1850 zijn gerooid. Toen kwamen er kastanjabomen, die Senior in 1996 heeft laten rooien omdat ze totaal verrot waren. De kastanjes werden vervangen door linden en eiken, zo ligt het er heel natuurlijk bij.

Er bevond zich ook een hoge begroeiide (zand) heuvel, die al genoemd werd in het boekje *'Het Lustoord tusschen Amstel en Vecht'* van J.B. Christenmeijer uit 1837. Op die heuvel had men een fraai vergezicht over de weilanden richting het westen. Mijn voorouders konden kijken vanuit Sterreschans tot Nieuwer ter Aa. Boze tongen beweren dat de familie deze heuvel heeft aangelegd om van daaruit zicht te hebben op de hervormde kerk met kerkhof van Nieuwer ter Aa, alwaar zich de familiegraven van Doude van Troostwijk bevinden. Om de kerk liggen drie grafstenen, waar diverse leden van onze familie begraven liggen.

De begroeiide heuvel is bij de aanleg van het Merwede-kanaal verdwenen. In de

De oude Straatweg tussen Nieuwersluis en Breukelen, langs de zgn. Mennistehemel waarvan ook Sterreschans deel uitmaakt. De hoge iepen langs de weg zijn gesneuveld bij de reconstructie van de weg na WO II. De weg was nog geplaveid met keitjes. De buitenplaatsen langs dit deel van de weg werden veelal bewoond door lieden van Doopsgezinde huize. Hun voorganger was Menno Simons. Daar komt de naam Mennistehemel vandaan.

loop van de jaren zijn we meer kwijtgeraakt: aan de westkant een groot stuk grond als gevolg van de aanleg van het spoor, gevolgd door de aanleg van het kanaal, en later nog eens door de verbreding hiervan tot het huidige Amsterdam-Rijn-Kanaal. Aan de noordkant is eveneens grond ingeleverd, omdat daar in vroeger jaren het Fort Nieuwersluis is gebouwd en later uitgebreid.

Senior vertelt dat hij in het huidige landgoed aan de westkant van de meest noordelijke laan een soortement ‘vervangende’ heuvel heeft aangelegd, zij het minder hoog dan de vorige. Op deze heuvel heeft hij drie knalrode beuken laten zetten. Vanaf die plek is er een prachtig uitzicht, zeker bij avond en ondergaande zon. Een bezoek aan het park en de heuvel kan hij iedereen aanbevelen.

Vroeger waren er in het park rondom de hofstede veel bezienswaardigheden die er nu helaas niet meer zijn zoals: een hertenkamp met veel rododendrons eromheen; een in 1815 aangelegde beek met eenden; een kluizenaarswoning (hermitage) op het eiland; een menagerie met kippen, eenden, ganzen en pauwen; een tempeltje op het eiland met daarin een beeld van de Romeinse Keizer Lucius Aelius Aurelius

Commodus; een speelhuisje aan de oever, tegenover het eiland; een koepeltje, staande aan de Stadswetering; twee andere boerderijen, te weten de nog bestaande boerderij Sterreschans nu gelegen ten westen van het Amsterdam-Rijn-Kanaal (ARK) en de ‘in het ARK verdwenen’ tolhuisboerderij in de noordwestpunt van het gebied van het fort; diverse kassen; een ijskelder; de verbouw van hennep voor de touwslagerij en tenslotte verschillende boomgaarden, waarvan er nu nog slechts één over is.

Verder was er ook nog een beekje, dat in 1770 aangelegd is. Dit kende een nauw gedeelte met hoog riet. Was je daar voorbij dan kwam je aan de zijde van de Rijksweg in moerassig gebied, de zogenoemde ‘Kom des doods’. De restanten van het speelhuisje en de koepel zijn verdwenen, vernield door de jeugd uit Breukelen die in vroeger jaren als vandalen heeft huisgehouden in het bos.

Onderhoud en restauratie

Senior wijst er op dat je bij onderhoud en restauratie van het park zowel artistiek als praktisch te werk moet gaan. “Je moet daarbij denken aan kleuren, licht en donker, vormen, hoog en laag, de bloeiwijze, zonnestand én vooral veel interesse hebben in tuinarchitectuur! In het park hebben wij bijvoorbeeld een prachtige Paulownia Tomentosa staan, ook wel Keizersboom genoemd. We zijn trots op haar, vooral in haar bloeitijd met de schitterende lila bloemen”.

Junior wijst op de noodzaak om vooral ook praktisch te blijven. Vroeger kostte een tuinman weinig; nu ruim 40 euro per uur. Dus proberen vader en hij veel werk zelf te doen met hulp van enkele vrienden. Werk waar ze niet aan toekomen wordt uitbesteed, denk aan het overgrote deel van het maaiwerk. Bepaalde zaken moet je anders organiseren dan vroeger. Beplanting vlak langs sloten wordt verplaatst opdat je er met een machine langs kunt rijden. Waar tot voor kort bijvoorbeeld het handmatig maaien van de sloot langs de notenboomgaard minstens vier

De oudste beuk in het park (op de achtergrond ligt de Hofstede), op sterven na dood.

uur werk was, doet een trekker met zij-arm ditzelfde werk in een kwartier. Of neem bijvoorbeeld de vijver. Vroeger stonden de bomen tot in de vijverrand (prachtige weerspiegeling in het water) maar er was veel schaduwwerking en veel bladval in de vijver met nadelige consequenties voor de waterkwaliteit. De bomen die te dicht bij het water stonden zijn deels geroid, waardoor de vijver veel schoner blijft. Dit vergt dus minder onderhoud en door meer licht verlopen de biologische processen in het water beter, waardoor het water helder blijft. In verband met de ecologie heb ik in de winter een luchtslang in de vijver liggen die bij vorst net onder het oppervlak voor een klein beetje stroming in het water zorgt, waardoor er een wak in het ijs blijft ten behoeve van de dieren in het park die water nodig hebben.

Senior: al doende leert men en .... kennis blijven vergaren!.

Senior wijst er verder op dat bijvoorbeeld een volwassen eik op een warme zomerdag wel 1000 liter water drinkt. Dat water wordt onttrokken aan de grond rondom de vijver, waardoor het waterpeil daalt. Een zelfbouwvlotter houdt de vijver op het juiste niveau. Continue water inlaten en het teveel over laten storten heeft als groot nadeel dat je ook erg veel voedingsstoffen aanvoert waardoor waterplanten gaan woekeren.

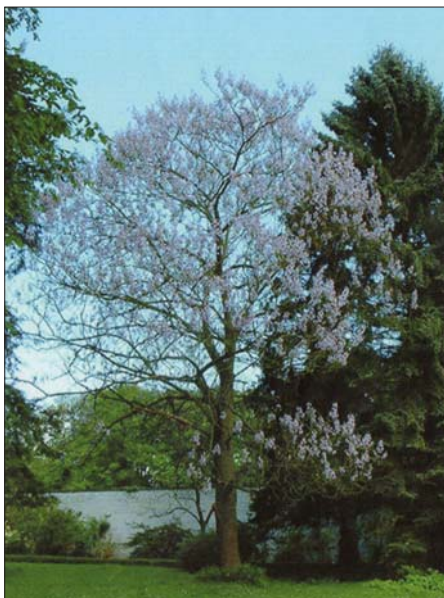
Hiermee komt het gesprek op een heel bijzondere boom. Op het eiland staat een oude eik uit 1760..... spectaculair! Vermoedelijk de oudste eik in het park. Hij is beeldbepalend. Na vele malen stormschade en blikseminslag blijft hij onze oogappel, wij noemen hem ons zorgkind, hij krijgt extra eten: een multi-vitamine-preparaat en mineralen, tevens een dun laagje hout-snippen. Ook heeft hij verticale luchtdrains gekregen.

Junior, die soms in de bomen klimt om takken af te zagen en om zo nodig de toppen eruit te halen, ontdekte dat de bast van de oude eik aan de kant van de vijver helemaal los zat. De deskundigen zijn verdeeld over te nemen maatregelen, maar

Grafstenen van de familie Doude van Troostwijk op het kerkhof van Nieuwerter Aa.

hij heeft volgens een oude schilderswijsheid gehandeld: *'beter geen verf, dan loszittende verf'*. Hij heeft met een kettingzaag, hangend aan een klimlijn, de losse bast en aangetast spinhout er afgeschaafd, als ware het een kaasschaaf: beter kaal dan dat achter loszittende bast/rot spinhout allerlei ongedierte en schimmels gaan zitten. Nu is hij nog van plan om de beschadigde top van de eik als het ware een "afdakje" te geven om inrotten te voorkomen! Zo kan hij wellicht nog 20-50 jaar meegaan. Ondertussen wordt een aantal stekken van deze boom opgekweekt om hem op termijn te vervangen. Een stek levert 100% hetzelfde genetisch materiaal.

Een Paulownia Tomentosa in volle bloei. De huidige is nu 15 jaar oud.

Een eikel die onder de boom ligt is daarvoor bestoven door 'vreemd DNA'. Aan de rand van de vijver staat een treurbeuk die onder zijn eigen gewicht leek te bezwijken.

In 2009 hebben we de boom tot de helft teruggesaaagd en zien hem tot onze vreugde nu weer herstellen. Het onderhoud vraagt veel tijd. Senior is gemiddeld een-tot tweemaal per week aan het werk op/voor het landgoed. Junior gaat er vanaf 1999 zo veel mogelijk heen en regelt het beheer er omheen. 's Winters is er ook veel te doen: snoeien, zagen en rooien.

Het zorgenkindje van het park, de oude eik uit 1760 op het eiland, beschadigd door storm en blikseminslag.

Inschakelen van boomspecialisten

Senior: door Copijn Boomspecialisten hebben wij een veiligheidsanalyse laten maken. Daarbij is geconstateerd dat 80 essen ziek zijn en dat er veel doorgeschoten hakhout staat, waarvan de wortels niet bestand zijn tegen grote windvangende toppen. De essen hebben een schimmelziekte (zwarte plekken op de bast). Er lijkt geen onmiddellijk gevaar voor mens, bebouwing of verkeer, maar daar je bij een boom nooit zeker kunt voorspellen wanneer hij echt een onaanvaardbaar risico vormt, heeft Copijn geadviseerd nu al te beginnen met rooien in plaats van nog een paar jaar te wachten. Bij de boerderij bijvoorbeeld is de verwachting dat alle eiken over 20 tot 30 jaar dood zullen gaan en tussentijds mogelijk dus op de boerderij kunnen vallen. Je kunt iedere keer een boom rooien en opnieuw inplanten. Over 30 jaar heb je dan allemaal bomen van verschil-

Hier wordt een slang in de vijver gelegd om daarmee 's winters het water open te houden.

lende leeftijd en dus van verschillende grootte. Alles in één keer herplanten heeft als voordeel dat daar over 20 tot 30 jaar weer een mooie laan staat en dat er geen risico op vernieling van de hofstede is. Er worden winterreiken, die een rechte stam hebben, geplant. Wij poten ze om de 6 of 12 meter in Hollandse carrévorm. Als ze later groot zijn, moeten de takken ruimte hebben zodat ze elkaar niet raken!

Junior: mijn liefde voor het park is al begonnen toen ik in Bussum woonde en in Hilversum op de HTS zat, waar ik chemische technologie studeerde. Na schooltijd ging ik op mijn brommertje naar oma en opa op Sterreschans en daar zag ik opa tuinieren en ging hem helpen. Volgens mijn vader ben ik fanatieker waar het gaat om het in stand houden van het park voor de toekomst. Ik zie volop kansen.

De hofstede

Senior: nu kijk je vanaf de boerderij uit op het Amsterdam-Rijn-Kanaal. Vroeger, vóór de kanaalanleg, was de hofstede gelegen middenin het parkachtige gebied. De hofstede lag daarin als een "Ferme Ornée", kort gezegd een aangeklede boerderij in een parklandschap. Voor de verbreding van het smalle Merwedekanaal tot het huidige Amsterdam-Rijn-Kanaal is reeds in 1942 -zoals eerder vermeld- een flink

stuk grond afgestaan waardoor onder andere het westelijk deel van de prachtige eikenlaan welke de weilanden omringde moest verdwijnen.

De hofstede (boerderij) dateert waarschijnlijk uit 1760, bestaande uit het woonhuis met een schuur aan de noordkant met zomerhuis. Het is een zogenaemde langhuisboerderij. In 1910 werd de wagenschuur met korte paardenstal aan de zuidkant bijgebouwd.

In 1947 werd een jongveestal gebouwd, als verlenging van de paardenstal. Het was na de oorlog, we hadden zelf geen hout (dat was veelal gekapt op last van de bezetter), dus moesten we bonnen voor hout aanvragen en gelukkig kregen we dat voor elkaar.

Heel vroeger was de grond agrarisch gebied met, na ontginning, akkerbouw. Door onttrekking van water ging de grond inklinken en werd overgegaan op veeteelt. Eén van onze voorvaders bepaalde zelfs welk type vee moest worden gehouden. Zo werd het een veeteeltbedrijf met zwart-bonte koeien. De boerderij, de schuren en het park zijn aangewezen als rijksmonument. Dat brengt de verplichting mee om alles goed te onderhouden: in landschapstijl. Wij mogen dan ook niets verbouwen zonder toestemming

van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (voorheen: Monumentenzorg).

De jongveestal is in 2008 vervangen door een monumentaal ogend bouwwerk, even groot als de voorganger. Vanwege de monumentale status van de boerderij was de bouw van een moderne stal geen haalbare kaart. De kosten voor het onderhoud van de boerderij zijn hoog, de pachtinkomsten stellen weinig voor.

Een veel geplaagde overplaats!

Senior: In de loop van de tijd is steeds grond aan ons landgoed onttrokken door:

- de aanleg van het Fort aan de noordkant bij Nieuwersluis circa 1870;
- de aanleg spoorlijn Utrecht-Amsterdam in de jaren 1840 tot 1843;
- de aanleg van het Merwede-kanaal in de negentiende eeuw en later in 1942 en de jaren zeventig van de vorige eeuw door de verbreding tot Amsterdam-Rijn-Kanaal en
- de verbreding van de Straatweg.

Schade door de Tweede Wereldoorlog

De schade was enorm. De bezetter wilde de voormalige eiken/kastanjelaan (voorheen de overplaats van Rupelmonde) als vrij schootsveld vanuit het Fort. Daar stonden eiken welke om die reden geveld

De Hofstede Sterreschans, Rijksstraatweg 7, Nieuwersluis, gezien vanaf de zijde van de Rijksstraatweg.

moesten worden. Tijdens de oorlog viel een bom op de dijk langs de Nieuwe Wetering met als gevolg dat ons gebied onder water kwam te staan. Het gat in de dijk is later gedempt met een oude baggerschuit.

Door de inundatie zijn de resterende eiken op de lage delen als het ware verdronken, zodat ze later moesten worden geroid. Een eik die onder water staat zuipt zich helemaal vol.

Mijn vader Lodewijk heeft in de oorlog essen (hakhout) door laten groeien die er later allemaal uitgezaagd moeten worden omdat het wortelgestel te zwak is.

Na de oorlog zijn er veel populieren teruggeplant in de plaats van de gerooide eiken.

Senior houdt niet van populieren; die zijn alleen nuttig om papier van te maken. Toen hij in 1995 eigenaar van de overplaats werd, zijn alle populieren geroid. Senior heeft later één rode populier teruggeplant. De kaalslag in de voormalige overplaats van Rupelmonde is hersteld met het terugplanten van eiken en lindes. In het zuiden van het gebied zijn speciale iepen geplant, die resistent zijn tegen iepziekte. Deze bomen doen het heel goed. Afgewacht moet worden of deze soort ook op lange termijn resistent tegen de iepziekte is. Ook heeft hij acht tulpenbomen (familie van de magnolia) geplant. Deze bomen worden gekenmerkt door een zacht, vleesachtig, wortelgestel.

Zicht vanaf de Hofstede over de weilanden naar het Amsterdam-Rijnkanaal met de bomenrij op de Oostkanaaldijk. Vóór de kanaalverbreding in 1942 lag daar een prachtige Eikenlaan welke de weilanden omringde.

Tulpenbomen worden zeer oud en zullen later, als zijn nazaten het beheer voeren, zeer geschikt zijn voor de fabricage van houtfinezier. In het landgoed wordt geen bemesting toegepast. Wél hout-snipperers maar dan in een dunne laag (een te dikke laag maakt de grond zuurstofarm). Alle versnipperde houtresten worden binnen het landgoed verwerkt, opdat zich een humuslaag vormt.

Kerkenpad naar Nieuwer ter Aa

Vroeger lagen er twee wegen richting Nieuwer ter Aa waar men ter kerke kon gaan. De eerste was de in circa 1300 aangelegde Hobbelaan. Na het droogvallen van de vroeger door het bos lopende Vecht (de Ruige Aa) liep een pad langs die oude Vecht-arm door het bos over het rivierduin van de Ruige AA eveneens naar Nieuwer ter Aa.

Rondwandeling op het landgoed

Senior: wij willen de landschapstijl behouden, het park is opengesteld voor bezoekers, zodat zij een rondwandeling kunnen maken. De paden voor de wandelroute zijn veelal verhard en met gras begroeid. Tijdens de wandeling passeert men drie bruggetjes die over waterpartijen zijn aangelegd. Vroeger waren dat er meer. In het park zijn ook bijzondere bomen en planten te bezichtigen. Er staat bijvoorbeeld een oeroude Taxus met hangende takken, nabij het meest zuidelijke hek aan de Rijksstraatweg. Het is gelukt om van deze boom drie stekken te nemen. Deze stekken groeien slechts 5 cm. per jaar. Ook is er een enorme plataan uit 1815 te zien, helemaal in de zuid-oosthoek van het park nabij het Laantje van Over-Holland. De boom is het best zichtbaar vanaf de Rijksstraatweg bij de bushalte. De boom heeft al vele ziekten doorstaan en is aan de onderkant van binnen hol maar toch kerngezond en maakt nieuwe wortels over de aangetaste kern heen. Eerder maakten we de top lichter, opdat de onderkant niet overbelast zou raken. Onlangs is aan de zuidwestkant van de stam een extra gat (in een slecht deel) gemaakt. Doordat de wind er nu dwars doorheen kan waaien, zal de holte opdrogen

en de schimmelaantasting sterk verminderen. Schimmel groeit immers slecht in een droge omgeving. Boomspecialisten hebben de boom ruimschoots goedgekeurd! En dan is er natuurlijk nog de oude eik uit 1760, waarover eerder is gesproken. In het park komen ook veel stinzenplanten voor, zoals sneeuwkllokjes, bosanemonen, gele ranonkels, aronskelken, zwarte ooievaarsbek, campanula, e.a. Dat vraagt ook veel onderhoud, want stinzenplanten moeten op hun tijd worden gemaaid. Er zijn helaas geen plantlijsten uit de begintijd van het park. Door onderzoek en vergelijking met andere parken uit die tijd valt wel het een en ander te reconstrueren.

Ook zijn er vogels te zien. Vroeger waren er fazanten, maar die zijn door de vossen verslonden. Er is een zwanenpaar (uit het vogelasiel); deze kwamen daar binnen met gebroken vleugels, zijn daarom gekortwiekt en kunnen dus niet vliegen. De jonge zwanen worden soms opgegeten bijvoorbeeld door een vos. We hebben zelf gebouwde valkenkasten opgehangen, dus ook deze vogelsoort komt voor. De (slecht) valk houdt het aantal reigers binnen de perken. Onze gangen worden gevolgd door een buizerd-echtpaar in het park. Als de grasmaaier zijn werk doet, komen ze er achteraan voor de muizen. Ja, in de natuur is het dikwijls eten of gegeten worden.

Iedereen kan hier vrij wandelen, entree heffen heeft voor ons geen zin. Volgens de Natuurschoonwet mag je maximaal € 2,50 entree vragen, maar iemand bij de ingang neerzetten is voor zo'n klein bedrag niet rendabel. Daar komen te weinig mensen voor. Op de lanen mag alleen worden gewandeld van zonsopgang tot zonsondergang en dat geldt alleen voor het park. Buiten de lanen is het verboden toegang. De hofstede met weilanden zijn niet voor het publiek toegankelijk. Men kan een rondwandeling maken vanaf de Straatweg, via de Hobbelaan door het park, bij het hek naar de Oost-kanaaldijk eruit, dan via de kanaaldijk naar de Nieuwe Wetering en langs die wetering om het fort

Een van de valkenkasten, met bewoner.

heen en bij het fort weer uitkomend op de Rijksstraatweg; of deze route andersom lopen.

De genoemde Hobbelaan is het toegangsweggetje vanaf de Rijksstraatweg naar het park en naar de hofstede, aangelegd in de 13e eeuw. Een "hobbe" is een verhoging in het moerasgebied.

Het was toen moerasgebied en om dat te ontginnen was een oprijpad nodig. De Hobbelaan liep vroeger tot aan de Angstel.

Heeft iemand ná U belangstelling voor het park en de Hofstede?

Junior vertelt dat zijn overgrootvader, Mr. Dr. W.I. Doude van Troostwijk (1868-1957) altijd in het buitenland heeft gewerkt als

Een prachtig doorkijkje over de vijver met (links) het eiland en rechts de verkleinde treurbeuk.

diplomaat: (zie fragment-genealogie op pagina 42).

Grootvader Lodewijk had wel belangstelling voor het park, hij was bij alles betrokken. Dat wil zeggen vooral in de tuin om de buitenplaats, maar onvoldoende in de overplaats, het landgoed Hofstede Sterreschans.

Senior: toen ik in 1995 begon was het een oerwoud, een wildernis. De vijver zag je niet eens, 80 jaar verwaarloosd. Ik ben vijf tot zes jaar met die vijver bezig geweest. Meermalen is die uitgebaggerd. Eigenlijk ben ik eerst begonnen met het (her-)aanleggen van twee lanen.

Junior: ik heb wel gelegenheid om veel aan het landgoed te doen. Ik heb zelfstandig werk en dus ben ik redelijk flexibel in het besteden van mijn tijd voor het landgoed. We hebben een grote familie. Velen van hen vinden het leuk. Hopelijk heeft later één of meerderen van de jongere generatie belangstelling om ons werk voort te zetten. Ondertussen zorg ik er voor dat de exploitatie sluitend gaat worden.

Senior: mijn drijfveer is niet het behoud als eigendom. Het is economisch gezien op dit moment niet te doen en feitelijk een belachelijke geldbelegging. Mijn ideaal en belang is het om het landgoed voor de volgende generaties in goede staat te behouden. Ik heb in voorgaande jaren nog wel wat subsidie gehad voor het aanleggen van lanen en een klein beetje voor de boerderij. Nu ontvang ik niets meer.

Junior: de huidige kosten voor instand-

houding en onderhoud vergen een jaarinkomen van een ervaren ingenieur. Sponsors zijn aardig voor een klein project, maar dan maak je je wel afhankelijk. We moeten op lange termijn kunnen financieren. Provincie en Gemeente wisten tot voor kort niet eens van ons bestaan. Wij timmerden niet aan de weg, nu wel.

Nu nog de vraag of u ons anekdotes kunt vertellen?

Junior, met een brede glimlach: o zeker, de eerste gaat over mijn ouders (vader begrijpt al wat er gaat komen). Toen mijn ouders kennis aan elkaar hadden wilden ze wel eens alleen zijn. Zij liepen dan naar de overplaats, daar stond nog het speelhuisje (naast de vijver). Zij wilden toch ook wel eens 'kwartetten' en een biertje drinken! Mijn oma miste hen, belde dan de boer op de hofstede..... maar die wist zogenaamd van niets.

Oma en Opa hadden een feestje. Opa ging, voor het bezoek kwam, gaten in de heg dichten met touwtjes. Hij kleepte zich als een tuinman met een corduroy broek en tuinjas. De bloemist die een bloemetje kwam brengen vroeg hem: 'is meneer ook thuis?' Hij zei toen opgewekt: "die staat voor u".

Op het dak van het huis Sterreschans was een loodgieter bezig en helaas....er ontstond brand! Opa rook het, maar zag niks. Opa zag slecht. Hij dacht nog "ha lekker, voorjaar, de buurt is oude takken aan het verbranden". Oma deed beneden een mid-dagdutje en merkte niets. Van de intussen gearriveerde brandweer ging iemand haar roepen om naar buiten te komen. Zij vroeg wat er aan de hand was en zag de rook. De brandweerman zei: "uw dak staat in brand". Oma antwoordde onderkoeld: "dan stel ik voor dat u gaat blussen....".

Senior: Ik heb nog even één tuinbaas mee-gemaakt, die als een heer gekleed ging. Hij droeg een vest met een gouden horloge-ketting. Dat maakte indruk op mij om iemand zo te zien tuinieren.

Eén van de bosknechten droeg tijdens het werk altijd een streepjesbroek van een jac-

Hendrik Jan Doude van Troostwijk verkocht in 1842 grond aan de Staat voor de aanleg van de spoorweg. Hij bedong voor de inwoners van Nieuwersluis dat alle treinen in Nieuwersluis zouden stoppen opdat het dorp zich verder kon ontwikkelen. Deze foto toont het station van Nieuwersluis, met een klein deel van de brug over het toenmalige Merwedekanaal. Het stoppen van de treinen is pas in 1953 door de Staat afgekocht, waarna het station snel werd gesloopt. De draaibrug en de loopbrug waren al veel eerder verdwenen en vervangen door een pont.

Fragment-genealogie Doude van Troostwijk

Hieronder volgt een rechte afstammingslijn van Adrianus Paets van Troostwijk (1752-1837) naar de geïnterviewde heren Doude van Troostwijk.

I. Adrianus Paets van Troostwijk, geb. Utrecht 1 maart 1752, onder meer poorter van Amsterdam (1770), lid firma Loten en Van Troostwijk te Amsterdam (handelaars in linnen en katoe-nen laken), lid gemeenteraad (1803-1808 en 1814-1816) en wet-houder (1804-1805) van de stad Amsterdam, scheikundige en lid Koninklijk Instituut van Wetenschappen, kocht in 1815 het Huis Sterreschans te Nieuwersluis, overl. Nieuwersluis (Sterreschans) 3 april 1837, tr. (1e) Amsterdam 3 juni 1770 Maria Cornelia Loten (1747-1778), tr. (2e) Amsterdam 24 juni 1781 Catharina Maria Doude, gedoopt Amsterdam 4 september 1750, overl. Nieuwer-Amstel 30 oktober 1808, dochter van Hendrik Doude en Margaretha Jacoba Verbrugge. Uit het tweede huwelijk onder meer:

II. Hendrik Jacob Doude van Troostwijk, (Ridder Nederlandse Leeuw), ged. Amsterdam 16 april 1783, onder meer boekhouder Amortisatie-Kas (1820-1822), opperboekhouder (1824-1837) en lid Permanente Commissie Amortisatie-Syndicaat (fonds om staatsschulden te saneren), overl. Nieuwersluis (Sterreschans) 25 november 1859, tr. Rotterdam 8 mei 1810 Catharina Henrica Cornelius Steger, gedoopt Rotterdam 17 september 1787, overl. Amsterdam 3 april 1859, dochter van Cornelius Antonius Steger en Catharina Alida Lentz. Uit dit huwelijk onder meer:

III. Cornelia Antoinetta Doude van Troostwijk, geb. 's-Gravenhage 19 augustus 1814, overl. Brussel 14 februari 1874, tr. (1e) Amsterdam 26 mei 1836 (huwelijk ontbonden 15 februari 1842) Eliza Theodoor van Beusekom, geb. 's-Hertogenbosch 2 augustus 1814, overl. Uden 4 oktober 1845, zoon van Wilhelmus Isaïc van Beusekom en Elisabeth Theodora Hubert, tr. (2e) Joannes Jacobus Cornelis Biesman Simons (1805-1880). Uit haar eerste huwelijk:

IV. Willem Isaïc van Beusekom, sinds 1860 Willem Isaïc Doude van Troostwijk, (Ridder Nederlandse Leeuw), geb. Amsterdam 18 juli 1838 (wijziging achternaam bij Koninklijk Besluit van 6 augustus 1860, nummer 24), onder meer burgemeester van Loenen, Ruwiel en Loenersloot (1886-1909) en lid van Provinciale Staten van Utrecht (1877-1908), overl. Nieuwersluis (Sterreschans) 30 april 1911, tr. Leiden 21 maart 1861 Sara Louise Luzac, geb. Leiden 18 oktober 1834, overl. Nieuwersluis (Sterreschans) 17 april 1885, dochter van mr. Corneille Jean Luzac en Johanna Cornelia Blokhuyzen. Uit dit huwelijk onder meer:

V. Mr. Dr. Willem Isaïc Doude van Troostwijk, (Commandeur Nederlandse Leeuw, Grootofficier Oranje-Nassau), geb. Nieuwersluis (Sterreschans) 3 maart 1868, juridisch doctor (Utrecht 1895), secretaris-generaal Tweede Vredesconferentie te 's-Gravenhage (1907), buitengewoon gezant en gevolmachtigd minister te Lissabon (1908-1913), tevens belast met de behartiging der Nederlandse belangen in Spanje (1910-1913), chef kabinet Departement van Buitenlandse Zaken (1914-1919), buitengewoon gezant en gevolmachtigd minister te Bern en Nederlands vertegenwoordiger bij de Volkenbond (1924-1934), overl. Murten (Fribourg) 26 november 1957, tr. (1e) Montreux 21 oktober 1897 Jkvr. Woltera Gerardina Irmgard van Schuylenburgh, geb. Terborg (kasteel Wisch) 13 oktober 1876, overl. Madrid 14 februari 1912, dochter van Jhr. Willem Lodewijk van Schuylenburgh, heer van Wisch, en Frederica Augusta gravin van Limburg Stirum, tr. (2e) 's-Gravenhage 27 maart 1917 Sophia Frederika Mathilde barones Taets van Amerongen (1874-1954). Uit het eerste huwelijk onder meer:

VI. Lodewijk Willem Doude van Troostwijk, geb. Driebergen 17 september 1901, directeur N.V. De Wed. Tjeenk en Co., effectencredietinstelling te Amsterdam (1939-1966), hoogheerraad en waarnemend dijkgraaf van Amstelland (1966-1972), overl. Nieuwersluis (Sterreschans) 5 juni 1993, tr. Amsterdam 14 september 1927 Louise Agnes Maximilienne van Wickevoort Crommelin, geb. Elsene (Brussel) 25 mei 1904, overl. Hilversum 13 mei 1983, dochter van Gerlach Cornelis Joannes van Wickevoort Crommelin en Marie Thérèse Weiler. Uit dit huwelijk onder meer:

VII. Mr. Frederik August Doude van Troostwijk, geb. Amsterdam, 22 april 1933, directeur N.V. De Wed. Tjeenk en Co. (1967-1990), Nachenius Dudok van Heel N.V. (1990) en Nachenius, Tjeenk en Co. N.V. te Amsterdam (1991-1993), hoogheerraad van Amstelland (1987-1991), tr. Nieuw- en Sint Joosland 23 juli 1960 Anna Magdalena gravin van Randwijck, geb. 's-Gravenhage 2 april 1936, overl. De Bilt 1 augustus 2010, dochter van mr. Frans Steven Karel Jacob graaf van Randwijck en Jkvr. Emma Maria Schimmelpenninck. Uit dit huwelijk onder meer:

VIII. Ing. Michiel Adriaan Doude van Troostwijk, geb. Utrecht 9 september 1963, chemisch-technologisch ingenieur, waterbehandelingsdeskundige, LKOl (R) bij de Koninklijke Landmacht.

BRON: Nederland's Patriciaat, 88ste jaargang (2007/2008), 218-249.

‘Herekoge’ in Vredelant

ket, met een zwart jasje. Dat zijn beelden die je altijd blijft zien.

Verder vertelt senior over zichzelf dat hij zo zuinig mogelijk leeft. Wat je niet nodig hebt, moet je niet kopen is zijn devies. Voor beide heren geldt: zuinigheid is het eerst verdiend en je moet zoveel mogelijk zelf doen!

Daarmee komt een einde aan het zeer prettige en vooral leerzame gesprek. De interviewers zijn er van overtuigd dat voor de leden van onze historische kring bij het lezen van dit interview een wereld zal opengaan, omdat de geschiedenis van de overplaats met hofstede en alles wat er nu gebeurt aan onderhoud en instandhouding beslist niet algemeen bekend is.

Riek Arink
Piet Bakker
Hilde de Haan

ten we op informatie die wat meer licht werpt op het Vreeland van de 13de eeuw. In onderstaand artikel wordt in het kort ingegaan op de zogeheten koggendienst, waarvan we de sporen in Vreeland terugvinden.

Over de stichting van het kasteel Vredelant en de gelijknamige, aangelegen nederzetting is het een en ander bekend.¹⁾ De bouw van de kasteeltoren is tot stand gekomen op initiatief van de Utrechtse bisschop Hendrik van Vianden ter verdediging van het Sticht tegen de in opstand komende leenmannen, zoals de heren Van Amstel, en tegen de groeiende macht van de graaf van Holland. Strategisch plaatste hij het kasteel met omgrachting aan de westzijde van de Vecht, in een bocht van de rivier, halverwege tussen Utrecht en Muiden. De sterkte lag hierbij bovendien op een soort drielandenpunt, op het snijpunt van het grondgebied van de heren Van Amstel, het graafschap Holland en het Sticht. Bisschop Hendrik van Vianden liet zich hiermee van zijn meest ‘wereldlijke’ kant zien, maar noemde zijn kasteel - mogelijk deels provocerend - ‘Vredelant’ om de vrede te bewaren. Bij een gehoorzame leenman en een machtsevenwicht of overwicht op de Hollandse graaf zou hiervan in het gunstige geval sprake kunnen zijn. Na de dood van de bisschop bezorgde de ligging van het kasteel het bisdom en het Sticht echter grote problemen, zoals belegeringen, verpandingen, onenigheid en ruzie. Het kasteel lijkt ten gevolge van de langdurige spanningen in de *frontier zone* het oudst bekende gebruik van buskruit in Nederland te kennen.²⁾

Bisschop Jan van Nassau en graaf Floris V sloten in 1280 een tijdelijk verbond om de leenman Arnold van Amstel uit het kasteel te krijgen. Deze weigerde na verpanding en terugbetaling te vertrekken. Slechts door belegering, maar pas echt succesvol na gijzelneming van zijn broer

Voorstelling van de belegering van het slot Vredelant in 1278 (bron: HUA cat.nr. 202050).

Over de beginperiode van de nederzetting Vredelant die in 1265 stadsrechten van de Utrechtse bisschop Hendrik van Vianden kreeg, is zeer weinig overgeleverd. Heel af en toe stui-

